

TRĂIASCA 1 MAI, ZIUA SOLIDARITĂȚII INTERNAȚIONALE A CELOR CE MUNCESC!

Proletari din toate țările, uniți-vă!

GAZETA LITERARĂ

pag. 3:

VERSURI
de ION BRAD

pag. 4-5:

„PLIMBAREA”
de EUGEN BARBU

Anul X, nr. 18 (477) — Joi 2 mai 1963

ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ

9 pagini 50 bani

MIHAI BENIUC

O nouă cîntare

Vîrf negru de săgeată, rîndu-neas-n zbor a fulgerat văzduhul, semn al biruinței anotimpului nou. Ca să primească zefirul, după ce iarna-ztreagă cu joardele înghețate au biciuit vîntoasele reci și au spulberat fluturi de nea, copacii grădini și-au desfășurat brațele încercate de flori. Pe la încheieturi crengile picură miere galbenă, bulbucată în mugurii de chiblîmbur. Caișii mei fac soarelui înclinăciuni și au invitat, să murmure cîntece de bucurie, taraf de albine. Plopii s-au împodobit în zori cu ciucuri roșcați, iar plînă-n asfințit ciucurii s-au schimbat în cercei de aur verzi. Dacă ar fi, mi-am zis, cine să le doinească pe limba lor o horă, plopii s-ar începe la joc în jurul lacului.

Dar e liniște. Pe farm, aceluși acolo parcă de la începuturile timpului, stau la pîndă pescarii, cu undițele lor, cumpene de fințină cu ciutură. Cîteodată un braț de treație zvîcnește în sus iar în aerul urzit cu razele piezșe ale înșării vibrează o mică suvelcă într-o zbatere aurie și mohorîtă la capătul unui fir de ață. — e un carac ce s-a lăcomit la o mîncare.

Tractoarele, zguduind sus și presutarea lor podul de beton și de fier, faloase, cu gîful drept în sus și fumînd sigure de ele, trec spre gospodăria de stat.

Am văzut cîmpul fără cicatricele răzoarelor, sărutîndu-se la marginele zării cu boza de safir a orizontului, — logodna lui anuală cu primăvara, cu buna căldură a soarelui, cu ploile răpăite peste semănături. Firul de grîu pipăie de mult cu acul lui verde un drum către albastrul de sus, ascultînd parcă să înceapă concertele ei ciocotria.

Bobul de porumb, strecurat prin botul de metal al semănătoareii, rînduri-rînduri, așteaptă deocamdată subț țarină, să apară apoi deodată cu folie desfășurată pe ogoarele colectivelor: prășii-mă!

Nu mai trenurile, grave și grăbite, vîrsînd fum pe nări din plepturile lor de foc și șuierînd prelung — ferii! ferii! — pufoșe rezezi pe calea de fier cu nesfîrșite convoale de vagoane, tîrînd carele lor pe roți de fier cu feluri și feluri de marfă. Trenurile n-au vreme de primăvară și nu-și îngăduie să zacă la soare ca soprițele leșite după somnul greu și amorțit al iernii ce părea că nu mai are capăt.

Și oamenii? Ei sînt pretutîndeni. Tractoare, locomotive, fabrici, avioane, microscopae, baraje de beton, cronometre, sisteme de uzină, mașini, unelte, instrumente, cărți și hărți, fire electrice și unde vibrante fără fir din mari centre de difuzare, șevalele picturale, cloace și dălji de sculptor, note muzicale, — sînt toate prelungiri ale degetelor, ochilor, urechilor, mușchilor, minții și visurilor omului, reunite în marele așezămint al muncii, unde se făurește fericirea de-a trăi în vatra de foc a credinței în viață, în definitivă ei victorie într-o lume scutită de jaf și de ucidere între seminții!

Cu venirea primăverii gigantul atelier s-a-nviorat. Iar cel care muncesc, în timp ce-și sporesc eforturile și-și încordă vrerea să ajungă mai tute la țintă, sînt purtați de gînd către acela care a fost, prin cuget și prin fapt, marele faur și deschizător de drum către viitor. E marele Lenin, coloșala sa operă. Ca drumetă, calea grea, așa se îndreaptă cugetul spre el, știînd unde-îl țvorul unde să-și astîmpere setea și să adune noi puteri. În primăvară s-a născut și el, Vladimir Ilieci, în primăvară s-a născut și partidul nostru drag, care a pus temelii primăverii de lungă durată a vieții poporului nostru — primăvara socialismului.

vește cu cutezanță viitorul, avînd certitudinea că toate visurile lui se vor realiza, că soarta sa se ață în mîini sigure. De la tribuna O.N.U. tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a făcut în numele poporului român propunerea de a promova în rîndurile tineretului lumii idealurile de pace, respect reciproc și înțelegere între popoare, exprimînd astfel, în chip plîdător, grija pe care statul socialist o are pentru formarea tinerii generații.

Poporul nostru întîmpină această primăvară cu bilanțul unor succese impresionante în opera de construcție a socialismului. Marile blocuri de case, pe vechile gropi dispărute și în locul tristelor bordeie. Ist scot luminoase de pe acuma pieptul, spunînd parcă din fiecare balcon: pe noi ne-a făcut clasa muncitoare pentru muncitori. Și-î un du-te vino, o hărnicie, o intrăcere în gospodăriile agricole de stat și colective, în fabrici și uzine, la școli și așezări culturale! Căci nimeni nu vrea să se înfățișeze cu planul îndeplinit sub 100% la marea sărbătoare, convins că la fel fac toți tovarășii din lumea socialistă și dormie, prin elan și realizări constructive, să încurajeze toți oamenii muncii de pe întreg pămîntul.

Nu mai compozitorul stă parcă liniștit, cu ochii închiși, cu o mîină uitată pe claviatura pianului și ascultînd distrat o muzică risipită peste orașele și satele oamenilor, peste țarinile și uzinele lor. Numai poezia trece printre oameni visător și privește departe, să vină poate un stol de păsări cu pene de aur și de foc, iar în loc de coadă cu lîră.

Din toate minunile cîte se vîd și se aud ei trebuie să înfrunghize poezia și cîntecele care n-au mai fost. Tulburarea lor, de aceea, este mai adîncă decît a rîndușelii ce-și face cuibul și a finținii ce-și cîntă cîntecul, adăugînd și jocuri de curcubeie în soare la murmurul ei plin de vrajă.

Coastele dealului, ajutate de soare să scape de coajul de omăt, s-au învăluit cu covoare de iarbă, moi și verzi. În pădure printr frunzele vechi și-au făcut loc viorețele, parfumînd împrejurimea fără ajutorul marilor mesteri în parfumuri de la Paris și fără plan, fără buget.

Un vrăbîoi, modest în penelul său cenușiu și mulțumit că în această lume poate ciripi, s-a oprit pe un ram, într-un tufiș, lîngă banca pe care se așază visător poezia. Avea în gură, găsit pe undeva, un fulg vrăbîoiului. S-a uitat cu mîrgelusele ochilor, o clipă numai, și-a luat-o din loc: „Zbor, că sînt grăbit. Trebuie să-mi căptușesc bine cuibul. Mi se pare că vom avea ouă înaintea de 1 Mai și treabă multă, căci vin apoi puil!” Așa spunea parcă vrăbîoiului.

— Ușor vi-î vouă, minuni ale firii — zice poezul —, că toate le știți, fără să le învățați. Ce-î drept, vă cam repețiți. Noi oamenii, însă, multe din cîte le facem trebuie să le învățăm, iar cîteodată nu are cine să ne învețe și urmează singuri să descoperim ceea ce n-a mai fost pentru om, — noul. Vedeți, vrăbîoiilor și viorețelor, primăvara este cam aceeași cîteodăuna, cîteodată mai timpurie, cîteodată mai tîrzie, dar totuși aceeași. Omul

(Continuare în pag. 6)

MIHAIL CRUCEANU

ÎNȚII MAI

Ca un semnal din goarnă, solemn, mobilizator, așa răsună în fiecare an, pentru oamenii muncii din lumea întreagă, vestea sosirii lui 1 Mai. E ziua solidarității internaționale a proletariatului mondial, ziua trecerii în revistă a forțelor clasei muncitoare pornite eroic la luptă pentru eliberarea tuturor celor exploatați și asupriți. Ea cheamă pe toți oamenii cinștii la luptă pentru libertate și progres, la luptă pentru triumful demnității umane, la luptă în sprijinul popoarelor subjugate care, răzvrătindu-se împotriva sălbătecului colonialism, își cuceresc rînd pe rînd independența și suveranitatea, la luptă pentru socialism și comunism.

Istoria omenirii este străbătută de un nesfîrșit șir de lupte de clasă. Totuși steagul ultimel și celui mai mărețe dintre aceste bătălii, steagul actual și hotărîtoare ofensive a celor mulți, în frunte cu clasa muncitoare împotriva rapacei burghezii, acest steag falnic a fost arborat acum numai trei sferturi de veac, cînd, la unul din congresele socialiste, ziua de 1 Mai, proclamată sărbătoare a muncii, deveni un anului prilej festiv de manifestare hotărîtă a voinței adevăraților creatori ai bunăstării omenești, moment de protest unanim al lor împotriva nedreptății sociale, moment de evocare a figurilor de luptători căzuți în înțeleștarea cu dușmanul de clasă, moment de stringere și

mai puternică a rîndurilor celor ce n-au nimic de pierdut decît lanțurile, și totul de cîștigat.

La sfîrșitul secolului trecut ca și în anii care au urmat pînă la primul război mondial, proletariatul din România, în cîuda atît de numeroaselor stăvile ridicate în calea sa de oficialitățile timpului, a sărbătorit totdeauna ziua de 1 Mai cu nezdruccinată încredere în triumful cauzei muncii. „La Cîștigu se adună muncitorii ca să serbeze o zi a lor, ziua Muncii și a revendicărilor de clasă” — se scria într-o revistă a anului 1893, ca un salut acelor „mii de oameni care se adună acolo, minăți de un sincer avînt, de o convingere adîncă, de o generoasă năzuință spre o altă lume, cu altă rîndușă, cu alte porniri, cu altă morală...”. Mișcarea muncitorească din țara noastră se afla însă, pe atunci, la începuturile ei. După Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, o dată cu creșterea activității revoluționare al proletariatului și cu înlăturarea influenței oportunistilor din conducerea Internațională a II-a, manifestațiile clasei muncitoare organizate din România au luat un adevărat caracter de masă. De 1 Mai, în Capitală și în cele mai multe orașe din țară, se tălăzului multitudine pe străzi, părăuau interminabile coloanele demonstrațiilor încadrate de oamenii lor de ordine cu brasarde roșii, iar

(Continuare în pag. 6)

CONSTANTIN PRISNEA

INTRECEREA CĂLUȘARILOR

Am umbiat în primăvara asta mai ales prin satele din regiunile din Josul țării. În căutarea comorilor de cîntec și de joc ale poporului nostru. Așa am ajuns la Pereteș și Buzescu lângă Alexandria, la Conțești și Bragadiru pe valea Vedei, la Lerești cu case frumoase de dincolo de Cîmpulung Muscelului și la Filifați în Jos de Pitești pe valea Cotmenii.

Și totdeauna îmi aminteam cu drag de echipa de dansuri de la Flămînzii care acum aproape patru ani, cu prilejul celui de-al cincilea concurs al echipei de amatori, a luat premiul I pe țară. Îmi amintesc de cel de la Dăbuleni care acum doi ani au luat el locul întâi și titlul de Laureat al cel de-al șaselea concurs.

Și nu numai de cel ce-au ocupat locurile prime. Dar și de echipa fetelor de la Căpîlna, de flăcăii din Lueriu, de cel din Urzica și de mulți alții.

M-am întrebant pe vremuri de ce joacă cel din Flămînzii? Din Flămînzii, în care mai bine cu cînd-

zeci de ani în urmă se aprinsees flacăra răscoalii din 1907. Am stat de vorbî atunci cu Alexandru Ștefănuță, o mîndrețe de bărbat, cu templele sure, cu privirea luminoasă și pătrunzătoare, cu mintea limpede și cu vorbirea înțeleaptă și care era președintele Sfatului popular din comună, cu Pleșca Ruxandra Alexandru, care fusese toată viața lui slugă și pe chipul căruia se vedea întipărită mizeria îndurată de-a lungul anilor, cu Ungureanu Dumitru Neculai, care avea pe-atunci 82 ani, veteran al răscoalei și pe al pleptul căruia strălucia alături de medalia jubiliară a răscoalei și Steaua Republicii Populare Romîne, primite la București în 1957.

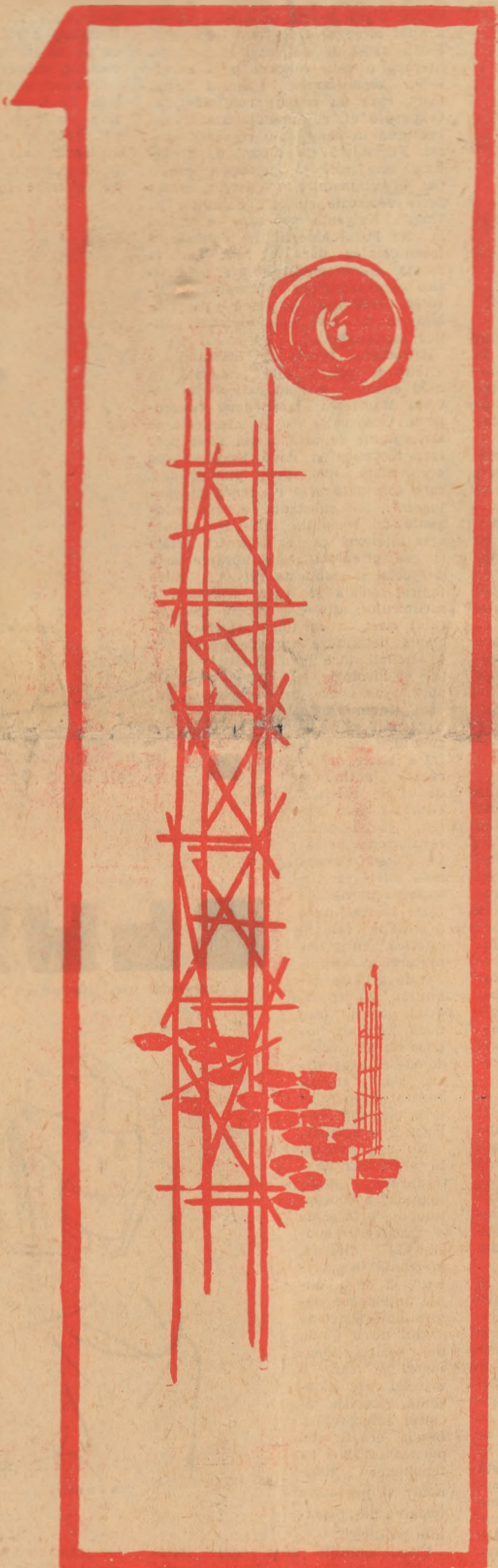
Echipa de dansuri a bătrînilor Flămînzii avea acum patru ani o vechime de alți doisprezece. Luaseră premi la Botoșani, la Iași și la București. La întrebarea mea, de ce joacă azi cu atîta însufleșire oameni din Flămînzii, mi-a răspuns moș Neculai Ungureanu:

„Vezi dumneață, trei familii din echipa de bătrîni și-au făcut case noi în anii din urmă. Avîntă mîntel Costache și cu Maria lui trăiau înainte într-o cocloabă și-n vecii veclor nu și-ar fi putut face casa pe care și-au făcut-o acum. Ghiță Pleșca a fost slugă și-acuma-i om. Munteanu Petru, care-i cîobanul nostru, are unul din feciori cu o școală militară. E locotinent. Gheorghe Corbol are doi feciori tracturiști unul la S.M.T. Vlădeni, altul la Frumuseța, iar Cotofanu Vasile de 78 ani, care-î vioristul nostru, are de ce să le cînte. Numai eu știu cîta bătaie a mîncat el la 907. Ce zici? Au Flămînzii de ce să joace? Avea dreptate moș Neculai.

Cînd am fost la Buzescu erau în ziua aceea vreo trei nunți în comună, era ceasul aproape două și artiștii amatori ne așteptau „ca pe spini” de pe la opt dimineața.

Orchestra — ce-î drept incompletă — a fost în cîteva minute scoasă de la una din nunți și suita de dansuri a început cu „Mănculescu”. Apoi au trecut la „Rogojina”. După aceasta un joc de pe-

(Continuare în pag. 6)

1 mai

AL. ANDRIȚOIU

Cîntec pentru tinerețe

Noi am venit cu lauri pe brațele întinse
din nou să punem frunții, victorioși,
splendori,
la vîrsta cînd lumina fierbinte ne cuprinse
și anii au culoare de cer și sărbători.

Sîntem măreț de simpli ca mările și munții,
îmbelșugați ca timpul, deschidem armonii,
căci munca doar și cîntecul ne-au dat
mîndria frunții
precum ne dase lupta, privirilor, țării.

Ne poartă tinerețea prin vîrste și prin spații
sub flămurile roșii, spre noi desăvîrșiri
destinele acestor frumoase generații
ce cresc spre faima țării și a-nregii omenirii.

Nu am venit cu mantii țivite cu zăpădă
sau purpură încinsă. În suflet cu vîpăi
purțăm doar salopeta albastră de brigadă
și-n loc de lauri șapca aceasta de flăcăi.

Noi sîntem schimbul tînr, de miine, n suflet
arde
și tindere și patos și sete de-a crea.
Îmbogățim prezentul, iar visul nu-i departe,
lumina lui îmbie și cheamă ca o stea.

În mai

Aici, în mai, sînt eu cu-adevăr
Un strop în oceanul străzii,
O floare din ciresul instelat,
Pas de cristal în vuetul parăzii.

Sînt cîntecul și cei ce l-au creat,
Plătînd cu sînge cald, muncitorește,
Cum tot ce e de mărăție beat,
De veacuri, omenirea scump plătește.

Ca un copil pe umeri sînt purtat,
Ca o marea soarele mă bate,
E chipul meu de vis incendiat
Sau chipul țării desprimăvărate ?!

borzești

Sînt în pădurea de esențe tari...
Cu brațe de oțel, alambicate,
Pe vatra secolelor de stejari
Copacii chimici cresc în libertate.

Hrăniți cu sarea ocnelor străvechi
Întoarsă-n clocotiri de clorofile
Prin liniștea ce bate în urechi
Ei schimbă largul erelor în zile.

Toți ne-mbrăcăm, cumva, din seva lor.
Pămîntul însuși, vlăguit, se-ngrașă.
De necrezut, dar i-am jesut din clor
A fericii limpede cămașă.

Dușmanii pînii mor doar cînd aud
Cîntînd cecști copaci în neclintire,
Dar scînteiază halda-n verde crud,
Ca-ntr-o oglindă-ncepe să se mire.

Mă uit la palme - scoarță de stejari.
Mă uit la gînduri - forță, claritate.
Sînt în pădurea de esențe tari -
Sufierea ei ca dintr-un basm străbate.

sculptură

Sculptează-n mine vremea
Ca-ntr-o stîncă.
Mi-e fruntea mai înaltă
Și inima adîncă.
Cerc înălțimi
Și adîncimi amețitoare.
Dalta luminii-n carnea umbrei
Doare.
Vulturii gîndului
Rotesc asemeni
Cu flăcările
Ce-au țîșnit din cremeni,
Trec fulgerele
Sub aripa lor
Și somnul de-i încearcă,
Tot în zbor !

În inimă, par toate
Neclintite -
Cad lacrimile mari
De stalactite
Ca într-un tainnic lac,
Cu claritate.
În inimă, par neclintite
Toate.
E neclintirea munților
Ce varsă
Pe-obrazul stîncii
Lacrime lor arse ;
Poate de bucurie
Că stele mari
Și păsări or să vie
Să ducă-n cioc
Doar cît un bob de rouă
Prin care se străvede-o față
Nouă,
Să-mpartă largă
Minunea minerală
Ce arde răni,
Le vindecă și spală.
Par neclintite-n inima mea
Toate
De-alta încordată
Claritate.
Dar limpezimea-aceasta-i
Dureroașă -
Chiar cea mai mică umbră
O apasă !

ochii

Din douăzeci și patru de ore pe zi
Ei lucrează uneori douăzeci și patru.
Numai inima de-i mai întrece
În toată-mpărâția aceasta,
Cînd incandescentă, cînd rece,
De zbucium și liniște.

Ochii,
Sita de mătase-a luminii,
Fragilul zid
De care se lovește-ntunericul
Ca un liliac buimăcit.
Prin ei
Mă prinde lumea imensă
În mrejele-i amețitoare,
Prin ochi
Mă revărs înafară
Ca o cască-amușită
De-alta mirare.
Cînd închid unul
Totul se clatină,
Chiar munții se mută din loc.
Cînd închid și cellalt
Sînt
Fie numai petalele pleoapelor,
Fie o ghilofină de platină
Peste priviri.

Vă vreau nestinși și dilatați,

Deschiși mereu ca niște lacuri,
Ochii mei,
În care joacă lacrimi instelate
De lucruri și nemărginiri !

Chiar și în somn,
Vă vreau deschiși interior
Arzînd și pipăind înfrigurat
Ca reflectoare
Convoiul umbrelor rătăcitor.
Și ne-ncetat
Să fiți
Înmuguriți de soare.

În zori,
Să mă-nfior de frumuseți,
Să-mi fie simțurile toate
Pădurea vibrînd
Și-n limpezimea ochilor să-nveți
Tu, inimă,
Ce ochi să-ți fie dragi,
Cu cine să oprești, fugară, clipa ;
Ca să-nflorească totul pe pămînt
De mina și privirea voastră-atins.

Iar de va fi cîndva,
Cum firea cere,
În ceasul care totuși o să vină,
Să străluciți ca stelele-n cădere,
Să vă topiți de propria lumină !

înălțimea crengilor

„...Toate păsările dorm
Numai una n-are somn
Cată să se facă om...”
(Cîntec vechi)

Și iarăși satul
Mă strigă : Ion !
Stau îndoit : e el sau nu e el ?
După glas e om,
După deschiderea brațelor, pom.
Poate-i jumătate om,
Jumătate pom
Cu rădăcini de oțel.

Tată satule, zi-mi înainte,
Știu, acum ai ce-mi spune !
Trimite-ți păsările din cuvinte
Să mă poarte cu ele prin lume,
Păsările vrăjite alfadată de somn
Dintre care doar una
Mă chema prin grădina : Ion !
Cercînd să se facă, asemenea mie, om.
Pomule, nu te sfii,
Toate-ale tale zi-mi-le !
Duci vechi tristeți întoarse-n bucurii -
După-nălțimea crengilor,
Adînci, îți cunosc rădăcinile !

pescari, în zori

Pe malul dintre zi și noapte
Cum stăm tăcuți cu toții mi se pare
Că sîntem niște sălcii aplecate
De timpul fără somn, de așteptare.

Sîntem noi sau sălcile ?

Cerul imens e doar un lac. Și-i jos.
Tăcerile ca plumbul sînt de grele.
Știu, fiecare-ar fi mai bucuros
Să prindă pești în locu-altor stele.

Sînt pești sau stele-n lac ?

Așteptăm. Cerul e mut. Apele tac.

Prin transparență peștii-s joc de linii.
Și vine ora nemiloasă a luminii !

cu telefericul

Peste prăpăstii albe
Plutești și nu bagi seamă
Că-n joc copilăria
Acum spre cer te cheamă.

Ca niște stele stinse
Urme de lup se-nscriu
Și muntele din față
E continent pustiu.

Te vezi erou, pe-o clipă,
În zboru-acesta mut
Prin care universul
În cîntec te-a-nvăscut.

Și te întrebi : cînd oare
Într-adevăr zburînd
Vei reveni pe cabluri
De raze pe pămînt ?

să vii la întîlnire

Cînd ?
Miine seară,
La primele clipiri din gene
Ale lunii !
Dacă ai vreo amintire amară,
Smulge-o cu rană cu tot
Și ca pe-un rubin sîngerînd
Azvirle-o peste umăr, în urmă -
Altfel te scurmă !

Unde să vin ?
Dacă vrei, aici pe pămînt,
Dacă nu, chiar în lună,
Să nu mai poată nimeni să spună
Că ne pîndește de sus,
Galeș, romantic, ca alfadată -
În lună,
La țărnul Mării Visului
Și la ora fixată !

Cum ?
Cu propriile noastre aripi
Cutezătoare,
Croite din aliaj special
De luciditate și de visare
Pe care nu-l mai împrumută,
Dornică, firea.
Numai combustibilul
Poate să pară banal.
Deși se găsește ca pietrele rare :
Iubirea !

Bine, dar cine ești tu ?
Sînt ca și tine,
Un simplu pămîntean îndrăgostit,
O lacrimă arzînd de diamante
În zbor rotund pe cer de satelit,
Sînt dușmanul singurătății !

balada jurămintelor pripite

Cam multe divorțuri !
Mi-a spus, gînditor,
Cu fața mușcată de-un rictus amar
Ca o plantă țepoasă,
Prietenul judecător.

Și vedeam cum l-apasă
Durerea despărțirii tuturor.

De unde sîmburele-acesta tragic
Mai poate prinde viață
Astăzi cînd
Dragostea nu mai are gust de pămînt,
Nu mai e călcată-n picioare
Ca o blană de urs sau de leu,
Și poate să nu se măsoare
După-nălțimea vilelor
Primate cadouri de nuntă ?!

De unde, prietenul meu,
Această mască-a inocenței, cruntă ?

Judecătorule,
Dincolo de neliniștea ta
Ca o plantă țepoasă, îndurerată,
Crinul de flăcări și nea,
Melancolia florii de tei
Nebunia-nceputului,
Ochii lui
Mistunînd ochii ei
Mi se-arată.

Și doar în cîteva ceasuri stinghere
Luna din cer
Le-anunță luna de miere.

Sînt al tău pe vecie !
Sînt a ta pe vecie !

Pînă și stelele
Sînt pofțite
La cununie.

Numai părinții și nașii
Luaji
Prin surprindere
Par îmbujorați
Ca de aprîndere.
Totuși, flori,
Pentru ea și el,
Pahare ciocnite,
Cadouri și urări de-același fel,
Apoi în zori
Drumul cu conduri de aur,
Unde-i cheamă marea sau munții.

Și după cîteva luni,
Ca niște ghetete scilciate
Tocite,
Amintirile nunții...

Vin seri după seri și toate pustii.
Ea
Încinsă cu șorțul de bucătărie,
Murmură :
- Doamne, baremi copiii
De-am avea !
Sînt neglijată peste măsură,
Parcă n-aș fi o tînără ființă !
- Ah, dragă, multe nu știi.
Taci din gură.
Am avut ședință.

Ciuperca minciunii otrăvitoare
E pusă pe rana-ntrebărilor neliniștite
Și dragostea moare,
La temelile templului sacru,
Ridicat cam în pripă,
Sapă termite.

În altă seară, firește,
El
Luat cu binele mărturisește :
Orice-aș face,
Tot la tine mă-ntorc.
Iartă-mă, dragoste,
Sînt cam porc !

Prima cerere de divorț.
Între timp vine copilul,
Ca un orfan,
Cu scutecele trase la sorți.

A doua cerere. A treia. A patra.
Inima judecătorului
S-a făcut neclintită ca piatra.

Cînd vă luați de mîna
La-nțîia plimbare,
Tineri, gîndiți-vă
La divorț.
Și numai pe urmă să vă spuneți
Cuvinte ispititoare,
Să vă înșoțiți sărutul
De misterioase flăcări lunare,
De friguri,
De soare !

Desen de NICA PETRE

versuri de ion brad

ORASUL CELOR TREI ORASE

reportaj de MIHAI POPESCU

Arad sau la răsărit în Constanța, pretutindeni locuiri noi, cele mai multe, case de locuit. Nicăieri însă această campanie de înălțare nu este mai toată ca la Hunedoara. Se construiește în oraș și în afara lui. Se construiește spre Deva și spre Teiuș. Se construiește pe pământ, sub pământ și în înălțimi. Oamenii mai mult de 15.000 de construcții în localitatea care, în urmă cu 15 ani, avea numai 6.874 de locuitori. Mai mult de 15.000 de oameni ai muncii veniți din toată țara și nu sînt de ajuns.

Hunedoara — un prim oraș: orașul vechi

Cînd pentru prima oară am poptos pe malul Cerneli, atunci cînd mă răsfața inginerul Cărbunariu, la puțină vreme etiam să umbu în Hunedoara. Mergeam la castelul Hunedoara, ajungeam la institutele furnale, nimeram sărăcicioasa librărie a lui Wachter, vizitam prăpădițele cartiere Stuf și Batașa.

Mărunta așezare semindustrială. În noaptea gazelor de furnal lăsată în voie, găzduia cîteva mii de oameni triști. Singura clădire mai de doamnă-ajută, era cea a primăriei. Judecătoria, Miliția. Banca se aflau în locuințe sau prăvălii. Spitalul, într-o fostă mănăstire a franciscanilor. O dușmană era a cîrmărilor, unde nu se găsea nimic în afară de „verde” și „galben”. Mai în colo, o cofetărie cu prăjituri si-nose. Cinematograful se intripase într-o baracă. O împrejurare, era grădina de vară. De bibliotecă, club, teatru, hotel nu se pomenea. Terenurile libere erau tot atîtea madane.

În localitate, doar cîteva case cu etaj, de bună seamă ale unor foști etaj, toate lingă așa-zisa catedrală din piatră.

Acum totul este de nerecunoscut. Același oraș, în care nu s-a dăritat mare lucru, aceleași case din totdeauna, mai toate aceleași străzi au totuși o altă înfățișare. Cerneli i-a fost regularizată albia și inundajile nu mai sînt posibile. Combinatul, desfășurat pe malul stîng al râului, s-a oprit pe Cerna, încorporînd case și ulița inestetică. Orașul s-a extins spre nord, spre cartierul Ciangăilor și spre satul Bulturi. Îl domină blocurile turn de zece etaje și dantelela silueta a macaralelor aeriene. Îl stăpînește masivul furnal de 1000 de metri cubi. Îl înobilizează bluminții, de la extremitatea unde se află.

Datorită naturii incintătoare, nu poți să nu bagi în seamă frumosul și urtul. Brutață este trecerea de la grupările de blocuri la așezarea lină a vechiului oraș. Mai mult decît frumos este bluminții. Urit așezată și urit înfățișată, școala siderurgică. De asemenea, frumos, stadionul. Dizgrație, pagulul gării, amintind o prăjitură cu fistic a unei cofetărie de bădă. Afîndu-se în plină prefacere însă, s-a putea ca mine, atunci cînd definitiv se va întrona la Hunedoara, nimic din toate acestea să nu se mai vadă.

Din mulțimea problemelor de rezolvat la Hunedoara, iată numai una: „a celor trei case”. Se găsește la o bifurcare de drum; unul către Teiuș, altul către Castel. Așa, fără noi-mă, cum au fost clădite, strimtoarea străda de nu pot trece două vehi-

cul. Mai sus, se lucrează la uzina de preparare a minereurilor. Vor fi acolo cuptoare lungi de cincizeci de metri, de diametrul unei măciocăre. Le pregătesc metalurgii de la „23 August”. La Hunedoara vor veni în tronsoane de zece metri și n-au cum ajunge acolo unde sînt așezate. A stăruit îndelung întrebarea: ce este de făcut? Tot cîndu-se s-a ajuns și la helicoptere care nu pot înălța asemenea dimensiuni, nici asemenea greutate. Așa, curînd, oare trei case nu vor mai fi de văzut, vor lăsa cale liberă cuptoarelor necăscare la înălțarea minereurilor. Este și aceasta o înfruntare între nou și vechi, una din multitudinea de înfruntări, de care nu știm și de care nu ne dăm seama.

Hunedoara — al doilea oraș: Orașul Tineretului

Lîngă poarta numărul 1 a combinatului se află centrul orașului vechi. Clădirea Statului, catedrala și un început de grădina cu cîteva bănci pentru îndăgoștii. De acolo, urmînd cursul Cerneli, laînd-o pe strada Romanilor, înainte de a ajunge la gară, s-au înălțat cele mai multe din noile clădiri. Toată această parte este dominată de unul, două, trei blocuri turn care deși au zece etaje încă n-au ajuns la acoperiș. În fața gării altă arteră, de o parte și de alta placată cu blocuri de roșu, locuite. Din cauza lor nu se vede joasa așezare a Orașului Tineretului sau, este imaginea lui de mine.

Orașul Tineretului. Se întinde de aci de lîngă gară pînă la stadion, și departe, în adîncime: 48 de hectare, o nouă suprafață ce se adaugă vechiului oraș. A luat ființă în acele zile cînd iarăși s-au încins înaltele furnale și au apărut oameni din toate părțile. Primii, cum s-a putut, mai bine sau mai rău, au fost adopțiști în orașul vechi. În afară de lucrătorii uzinei au sosit și constructorii. În urma valului de tineret nou venit au răsărit baracamentele. Aproape trei sute acoperișuri joase cu încăperi de o parte și de alta.

De atunci au trecut ani. Fiecare a venit de unul singur, dar acum e mai mulți sînt doi. Fără să vrei li vezi pe perețele din fața ferestrei într-o fotografie mare, înrămată, el și ea, pozați zîmbînd, unul lîngă altul, cap la cap. După aceea s-a înfrîpat gospodăria. În dreptul ferestrelor au împrejmuit o curăție. Pe o latură, cu ajutorul cartonului șlefuit au înălțat o magazie: iarna, locul jennelor de foc, vara bucătărie. S-a ivit un copil și vîrsta se desfășoară pe făgășul ei.

Era o splendidă după-amiază hunedoreană cînd am intrat pe aceste meleaguri. N-aș spune că este cel mai frumos loc pentru promenadă. Cu toată imaginea, însă, a unei trări pornite de pe treapta cea mai modestă, nu poți să nu admiri viața așezătoare care nu se poate să nu triumfe. Căteva mușcatei se află la ferestre. Pe alocuri un cîine cu cotețul lui sau o plasă de sîrmă pentru cloșca cu puț. Ici, colo, cite un porumbar. În unele curți, imaculate, căruțoarea de copii și cite un seicost. Acolo unde nu se află căruțoarea, locul lui l-a luat un leagăn.

Și dacă nici acesta nu este, atunci se vede bine vîrsta gravă a omului: „măi vezi că viața tine”.

E primăvară. Într-o curte, el și ea răsărînd pînă în lărgășii de la așezare, hotărînd unde vor pune ceapă și unde zarzavatul de supă. Ceva mai departe, alți el și ea, cu un joagăr. Pentru cine știe ce nevoie, reteză un bulamuc. Cei ce n-au de trebură stau de vorbă; bărbații, peste drum, de la o fereastră la alta, femeile pe uliță.

Încolo, aparatele de radio imprăștiute o caofoane de cîntec și... peste tot vede la rufă. Cred că niciunul nu pot fi văzute la uscat atîtea rufe deodată: rufe pentru toate vîrșile, rufe de toate dimensiunile, rufe din toate culorile, rufe întîme și rufe din oalealte, toate îngerate pe frînghii.

Ne-am obișnuit să acociem noțiunea de tînar cu noțiunea de progres. Să nu facem aceasta și pentru Orașul Tineretului. El s-a ivit, deși nu prea

s-a întîmplat cu deosebit în urmă, la Hunedoara au început a poptosi sute și mii de muncitori. Unde să se adăpostesc?

În acele vremuri de început, mai mult ca oriunde în altă parte, s-a pus problema locuințelor și atunci, înainte de naționalizarea principalilor mijloace de producție, s-a trecut la construirea orașului muncitoresc. Spre a nu se găsi în bătaia gazelor nocive, în ploaia de zgură măruntă a cuprînturilor industriale, la 3 august 1947 a fost pusă piatra fundamentală pe deal, pe platoul de sub pădurea Cînzid. Nu se împliniseră trei ani de la eliberarea țării și pentru o primă mie de apartamente erau răsărînat pînă în urmași paștii care ar fi vrut să dănuie așa cum o lăsa natura.

Az, cînd știm mulțimele instalate în casa nouă, ce înseamnă o mie de apartamente? Sînt însă primele spații de locuit, născute atunci, după ce un soare dumșanos pierjise totul, cînd hainii proprietari ai bunurilor

lor noastre nu găzduiau cum să împledească pe poporul din sărăcie. La 3 august 1947 a fost înfruptă prima sașă în pămînt. Nu erau macarale aeriene, nu era pomenea de prefabricate, nu erau șchele metalice și, la trei luni, primii peste o sută de muncitori aveau unde să se gospodărească.

Acum, nouă oraș muncitoresc este o realitate. De altfel, nimeni nu-i mai spune nou, pentru că nu mai este nou. Toată lumea știe că foarte curînd nu va mai arăta ca o colonie, ci va deveni parte organică a vechiului oraș căruia, de altfel, ca tot ceea ce s-a construit în preajma Cerneli, nici lui nu i se mai potrivește numele de vechi, dacit, poate, respectînd locul unde de mult a fost vatra centrului siderurgic al vremurilor noastre.

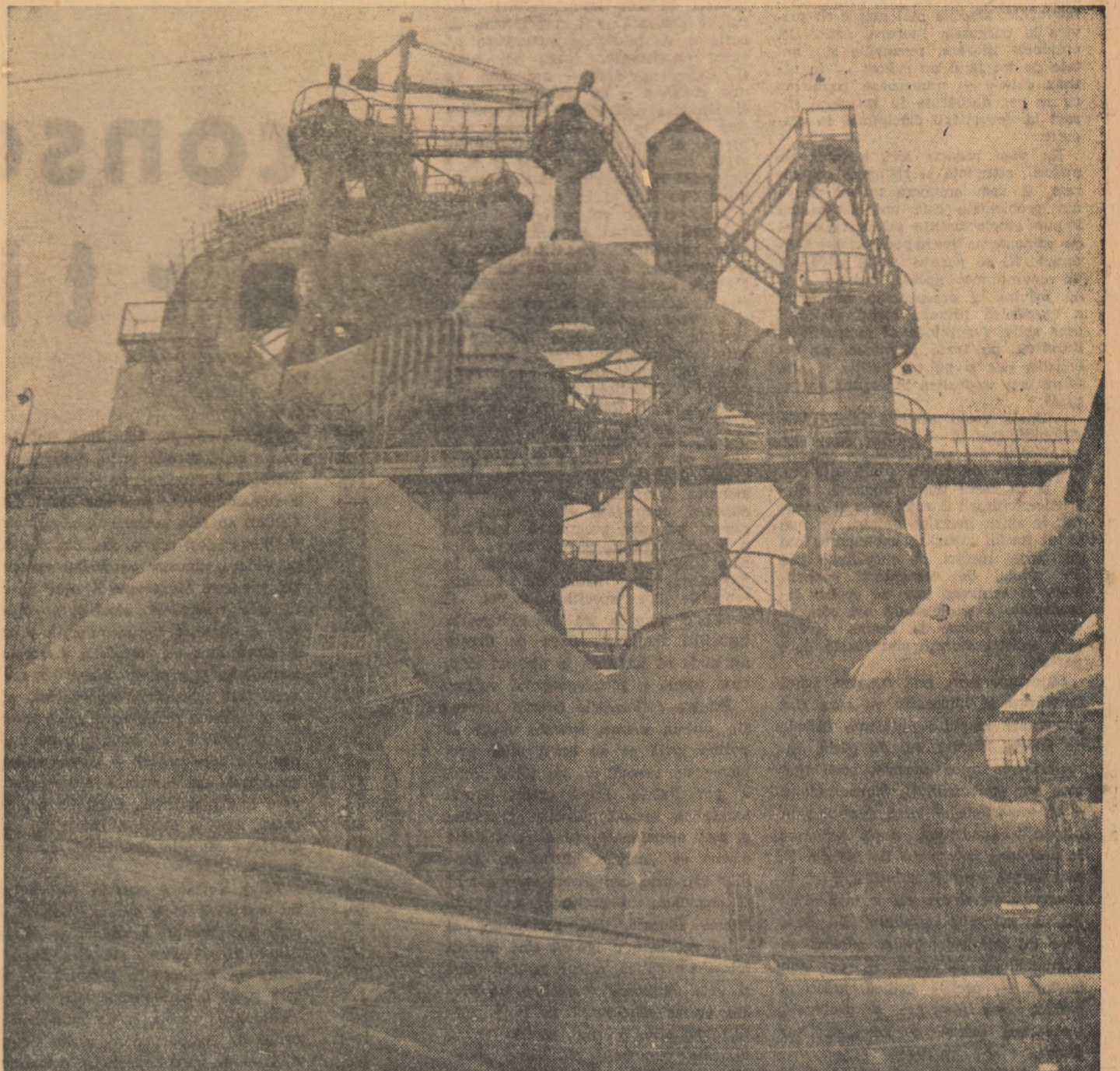
Porții de jos, un briu de asfalt urcă o pantă lină, traversează așa-zitul oraș muncitoresc (așa-zisul, muncitoresc: fînd și celelalte) spre a co-

bori pe lîngă stadion, pe lîngă Orașul Tineretului, odată cu magistrala din fața gării. Autobuze ca cele de pe marile bulevarde scurtează distanțele, realizînd un început de unificare între cele trei orașe, de bună seamă realitatea de mine a adevăratelor Hunedoare.

S-au înmulțit construcțiile industriale, s-au înălțat și locuințele și odată cu ele teritoriul Hunedoarei. Avese orașul vechi 130 de hectare la care s-au adăugat cele 48 ale Orașului Tineretului și cele 50 ale Orașului Muncitoresc. Și dacă azi, oarecum nefiresc, sînt trei orașe, fără tăgădă, ce desfășoară, adăugînd și domeniul contemporan al uzinei, sînt două Hunedoare cu o populație — de la 6.000 la 60.000 — sînt zece Hunedoare.

Toate acestea, tot atîtea mărturii asupra patosului și culmilor la care ne situează socialismul.

Ceva din instalațiile unui furnal înalt

Hunedoara — al treilea oraș: Orașul Muncitoresc

S-a născut atunci, la început, cînd Hunedoara de azi era un proiect. Era pe vremea supel de chimen. De la București și din alte orașe ale țării cu bătrîne unități industriale, poseoarea de muncitori cu tradiție, au fost trimiși de partid aci, la Hunedoara, o mîna de metalurgii și un grup de organizatori. Un prim eșan care să scoată uzina din îndelungata ei adormire. Au fost pornite bătrînele furnale, deslețenite laminoarele, încălzite oțelăriile și așa cum

de progres, de soarta țării noastre. Dumneavoastră știți că țării noastre sînt singurii țărani descuși din Europa, nu-i așa că nu știți? Toate statisticile pomenește de România ca de o țară de papuși. Și-am avut, și avem încă, slavă domnului un partid al țărănilor, care așa l-a iubit pe țărani că l-a lăsat în pielea goală. Nu-i ascultați, la radio, pe străzi, la Aro, în săli? Vorbesc despre invazia comunistă, de patrie, nenorocimii! Dar de la ce pomenește? Da, de la sediul. Da, mi se dă o cheie și mi se spune: la du-te, dumnea, tovarășe și vezi ce-i acolo. Alina l-au luat carnetul, fă ordine. Mă duc, iau tranșavul și cobor, strada cutare, numărul cutare, e aici, la colțul străzii, a doua pe stînga. Mă uit și ce cîțese, firma rămăsese: „Asociația vinitorilor” firmă mare de tablă galbenă, un urs pe ea, ca dracu, parcă era elefant! Dedesubt, lîngă ușa o tăbliță mică: Tineretul Progresist, circa 16, poftim îmi zie, iată ce mai secretar a fost, nici firma de sus n-a dat-o jos, alina lucru nu se putea face? suneți și dumneavoastră, să dai o firmă jos de pe pereți, ce mare lucru e și asta! Am vrut să descop, era desolată. Nu-mi dădea mi marea ca lumea. Eu am fost meșteșugar, și pripe, nu plec nicăieri fără roule. Uite și-așcum am la mine pile și clești, îmi place, pretutindeni poate fi oeva de reparat, un aragaz, o fereastră ceva (îi arătă pardeșul cu buzunar interloare imense în care sună ceva fiare). Repar urea, intru. Ce ai vezi, numai animale impilate și un mîreț uscat de praț și dupmelele ca puncte de corabie, cum te lași nițel mai tare pe ele, danșează. Bine, zie, nu-i nimic. Asta a fost ieri, n-am făcut mare lucru, dar găsesc ou oameni. M-am tomit ou o chivăț, l-am dat ce economii am avut, mi-a spoiț, am stat lîngă ea. Nici besc n-avoa, pleacăse ză unii eu el în buzunar, am cerut cu împrumut de la un negușor, l-am danu inapoi mine, nu cer de la dușmanul de oclasă. Acum o să vedeți, animalele alea te fac s-o lei la goasă, sînt fioroase pe cuvîntul meu, își arată colții, cred că tinerii o luau la fugă. Nu-mi trebuie, domnule mie așa oeva în sediu. Le-am scos, de m-am deslețat pînă seara, pe toate, una cite una, le-am pus pe trotoar: care le cumperi? Ce oredăți că le-am dat așa, pe degeaba? Am nevoie de bani, ăla dinaintea mea nici cotizații nu le cerea la tineri, dar nu mai plăcuse; cotizațiile sînt baze, înțelegeri, cum să faci sediu mai plăcut, cum să-i duci la Duftana și să arăți unde ai stat tovarășii dacă n-ai bani? Suneți și dumneavoastră? Buzunar! Pînă la închiderea sedului, de s-au uscat pînă după spoiță, am făcut-o pe gembasul. Treceau femele, ce femele faci treabă todeauna, vedeau arătările: de vinzare, măică? De vinzare! Păi sînt ale dumitale? Ce mă mai întrebă că doar nu le-am turat! Ele dădeu din cap, pe urmă veneau copii. Mamă vreau urs! Na ursu! Cit? Ait, eu chibănt în regulă să nu mi se spună că am dat ceva la spate, că am băgat banii organizației în buzunar. Uite am aici 7 chibante de la cumpărători. Că șapte piese am avut. Un lup care avea un cap de șituc, un urs ou un plicior cum

deterlorat, o bufnă cu ochi falși, un vultur, mai multe. Păsrilele le-am vindut cum le-am vindut. Mai erau a fost cu mașădăle alea mari. Ce să vezi, un circumar a cumpărat ursul. Nu știu ce-o face cu el. Era el vro idee. Am luat cîteva sute. Femele din cauza copiii au cumpărat păsrile. Posed peste două mii de lei, să vedeți ce idei îmi trec prin cap! Am găsit în sediu un pian, cum dracu a ajuns asta la vinătorii sau în Loteria aia, nu știu, e trecut în inventar, avem și inventar: una bibliotecă, una masă de lucru, zece scaune, harta Romîniei, o colecție de ziare, 254 de volume, făcute ferfeniță, cite drăcii! Am pus mina pe pian, sună ca doagele, l-au bălțocorit, parcă au jucat pe el. Nu-i nimic. La pian m-am gîndit, cum am văzut animalele. Vă vînd pe voi și repar pianul, pe urmă, toată mahalaua asta de muncitori să treacă la învățatul pianului. Dumneavoastră știți că în Arcadia muzica era obligatorie pînă la 30 de ani, pentru îndulcirea moravurilor? Măgarilor li se spunea acolo privighetarii. Asta o să le-o zice de la obraz celor care nu s-au îngrijit de bunurile organizației. Nu știu dacă o să le convînsă, la închiptul-vă o sădîntă care ar înocpe cam așa: tovarășe privileghești să vîndă mai în față și să spună cum și-a transformat poezia în renunțe. Dar eu nu vorbea cam mult, nu vă plietise? Eva se tăvălea de ris. Neconoscutei parea contrarietă de vesella ei: „Am spus ceva urit?” „Nu.” „Atunci?” „Dumneața poți să convîngi și pe Sfîntul Petru să dea o adeziune.” „Îmi pare bine”. Și cu aerul cel mai lîngășit scoase din buzunarele sale interminabile o blîrle și îl luîuse un știlou; „Semaști vă rog și să știți că n-o să fie chiar atît de ușor. Vă pun la treabă, vă pun să-mi spălați gemaurile, să-mi furajă perdecile de-acasă, a propoș, n-aveți pe aici o perdecă mai veche, să punem la sediu, n-ar sîrta ca deloc? Pe onoarea mea, știți, confortul e și el o chestie. Frumusețea nu-i de colo. Vine omul, îl place, mai ascultă o conferință, partidul comunist vrea să învețe tot poporul, să-l ridice nivelul, ce e rău? Nu e rău deloc, dar cine pricepe asta? Capetele înguste ne acuză că o să închidem bisericiole, că vrem să distrugem cultura. Auzi, dumnealor, manștii ăia ou care ne lupăm în facultăți și în uzine, să punem la sediu, nu care știm de la Lenin că trebuie să învățăm, să cucerim cetatea știlent. Ieri-ajă, dumneavoastră ce faceți?” „Sînt balerini”. El ascultă cu atenție și spuse: „Da, da aveți o meserie interesantă”. Musafirii vorbi mult și tot atît de încercat, sîrînd de la una la alta, dar acesta era farmecul lui și poate ochii aceia arzători, intenși. Așa că fusese închis două luni, înainte de 23 August pentru activitatea lui, îi povestii cum intrase în partid și vorbi apoi tot atît de repezit despre situația politică din Balcani, foarte succintă la ora aceea. Știa o mulțime de lucruri, citește multe cărți și asta îl plăuse foarte mult. Evi care avea și ea o foame veche pentru lecturi. În săptămîna următoare se duse la sediu organizației și-i ajută să pună niște perdecile împrumutate de la niște vecini, mături și spăla dușmelele și ciudat lucru, Evi care era foarte comodă și

plăcu munca aceea făcută cu multă bună voie. Seara mîroșea a praț și a leșie, vopșe împreună cu Matei ferestrele și ușile, acum foste Lolele arăta ce o acadie. Organizatorul avea o îndeminare care le cucorea. Cu scutule lui punea totul la puse, parea că nu obosește deloc deși obrazul vînal, cu barba creșcută, albaștră ca oțelul, trada o suferință ascunsă. Omul umbra neobosit din poartă în poartă, ținea ședințe la școlile din apropiere, recrutase alții membri că nu mai începeau în sediu ștrîmt. Vorbea la fel de mult ou o energie umitoare, amestecînd lucrurile, dar era totdeauna ascultat. Se certase cu unii, pe alții îi lăgonise, avea o fire autoritară care îl spunea Evi că din punct de vedere al scopului său ultim: acela de a atrage cit mai mulți tineri pentru o activitate organizată, Matei greșea. I-o mărturisii într-o seară, el se supără la început, dar recunoscu. Reparase pianul și fata lui Filipache începu să dea lecții elementare copiii mai răsărîții din cartier. Își cum neglijă școala de balet spre disperarea măică-să, dar prezența tînrului școlă o atrăgea mereu spre sediu.

Ciudat lucru, Matei nu observa nimic. Plecua ultimii din sediu, umbiau pe străzile umede, el o aducea pînă acasă, dar niciodată nu înleșese fata de ce nu-i spune ceva care să aducă a declarație de dragoste. Pe atunci, se uita tot mai des în oglindă și se credea frumoasă. Trupul înalt, acum împlinit, o făcea să sperie că poate atrage oricui atenția. Dansul îl dăduse o oarecare libertate a spiritului, prejudecățile își fusesse mai greu Joc în mediile artistice pentru că acolo se știe și se spune mai totul despre anatomia omului încă destul de devreme și curiozitatea adolescenților este ucisă de la început. Eva aștepta numai ca însoțitorul său din acele plimbări lungi și ocolite în jurul casei să-i spună ceva turburător. Matei nu parea deloc romantic, era devorât de patima politică, visa cetăți și uzine formidabile, vorbea despre industrializare, cădea de multe ori într-o schematizare a gîndirii care o supăra, dar imediat, parcă simțind, venea cu o surpriză, cu o observație ciudată și neașteptată. Mergeau mult de-a lungul chefului Dimbovitiei, pînă de aburi în acel anotimp, și fără strălucire și forță, mîrdar și lenes, reflectînd fără adîncime un cer pîcios, toamna umbiau cam prin aceleași locuri spre Abator, privind bulevardele nîșe cu frunze galbene, ca niște baliste uitate pe caldarîm, simfînd în nări putrefacția vegetală sau aburii de sînge proaspăt trecut peste gardul de ciment al acelei uzine a cărnii. Eva nu văzuse niciodată Abatorul, el îi vorbi despre hamali de acolo cărora le fîșuse un discurs nu demult, despre pregătirea lor politică. Nu vedea moartea în serie a animalelor, protestase odată cînd ea îl acuzase că habar n-are de mizeria unei astfel de meserii: să uciți animale! Clisee Abatoarele din Chicago, „noi nu sîntem la Chicago” zicea, „lăsa literatura” și el îl plăcuse că Matei observase tendința de a literaturiza viața. O certa cînd îl servea feluri furate din cartier. Odată îl vorbise despre Janus vînd să-l încerce, să verifice dacă pregătirea lui nu era făcută la întimplare și-l confundă intenționat cu acea reprezentare a lui Jupiter cu trei ochi care privea în același timp Cerul, Pămîntul și Infernul. Matei rise și-i spuse că încă de la grădiniță se învăță că Janus are numai doi ochi și că dacă vrea să știe, în fața acelei statui, Pyrus, fiul lui Ahile a străpuns cu sabia pe regele troian sub ochii Heubel. Îl plăceau legendele, îl citește încă de la 15 ani pe Plutarh și-l vorbea despre faptele politice ale vechilor regi și dictatori în care vedea fapte demne de imitat. „Cînd ai învățat toate astea?” îl întrebă. „Printr-o plicătură”, risese cu sîntenie. „Dar n-ai timp deloc?”. „Timpul îl faci”. În știrii accidentul atît de neașteptat de Eva se produse într-o seară în împrejurări destul de banale. Ploaia mărunt, era o ploaie din acelea care face atît de rău sufletelor și poezilor, primul pentru că le dă o stare de neliniște adîncă și o suferință fizică voluptoasă, celei de a doua categorii pentru că îl împinge în circumi unde caută în alcool o dezlegare față de neliniște. Umbiau de vreun ceas. Cerul era apăsător și negru. În aer, piutea o amenin-

țare electrică. Miroșea a sînge proaspăt. Vitele înjunghiate de la Abator exhalau puternic a materie strivită, trecînd din lumea vie în neființă. Se auzeau răgete îndepărtate. Se auzeau cărue buruind pe piața alunecoasă și nu era frig deșel toalele noembrice, într-un cuvînt era o seară primelidoasă. Se aprindeau felinarele unul cite unul. Gazul abia plîșia în ventuzele de sticlă, apă izbuțuena o flăcără verde, materială și acid filament de abest sau de altceva arunca în jur o lumină stranie. Tramvaiele gabene duceau în sclerle lor hodogerie chipuri și trupuri necunoscute. Orașul avea o surdă imensă deasupra, totul era vădit și moale. Copacii alunecau cu umbrele lor în jocul mirific al ploii. Eva apucase ca de obicei brațul însoțitorului și-l asculta făcută. Lui nu-i spunea nimic vremea mohorită, nici ploaia asta interminabilă. Avese un gînd stămîntor pentru ceea ce mai rămăsese de făcut aici. Treabă începea iar să scrișie. Mulți tineri lipseau de la ședințe, se îngheșiau ca deobicei la dans și de la lecțiile politice absentau. Voia să facă ceva, să-i tragă într-un fel mai plăcut, vorbea despre un ceneclu literar, dar n-avea talent pentru asta. „Să vorbească o ușă, poi; să dau la rînda, știu; să povestesc pînă mine, iară poi, dar sfaturi literare nu știu să dau. E o treabă încercată...”

Mergeau la întimplare. Eva îi spusese că în seara aceea o să-l ducă ea pînă acasă, pentru că nu era cîștit ca numai el s-o însoțescă. El risese superior, într-un fel nesuferit și-i spusese că de la Adam și Eva, bărbații în seama de săbielnicul femelor și că le oculesc. De fapt ca voia să prelungească plimbarea pentru că mai todeauna Matei, mori de obosală și-o cerea în cele din urmă îngăduința să se întoarcă mai devreme acasă pentru că dîmneașă se scula foarte devreme și avea o mulțime de ședințe. Slăbise mult, îl întrebă dacă e adevărat că suferă de pămîni și el recunoscu deși cel mai mult dintre suferinzi aceștia își ascund cu grijă boala. „De ce nu te îngrijiești?” „Mi-au dat tovarășii niște medicamente”, spunea. „Foarte bine”. „Nu medicamente îți trebuie, îți trebuie să te conștii. Să te odihnești mult, să mergi undeva la munte”. „Ce bine ar fi! Dar treaba cine o face? Ia spune-mi? Ne pretăim să luăm puterea (chipul lui se făcea furios deodată cînd vorbea) și tu te-ai asta? Ce răspundere avem? Nu e timp de odihnă, nu e timp! N-am învățat destul, am stat în beznă ca niște șobolani. Uită-te la oamenii la care umbliam cu lămuriri: Ce ne trebuie nouă carte? Proși am fost, proști o să murim. Sîntem bătrîni. Și dacă sînteți bătrîni? Idiotezați cu alcool, cu minciuni, cu bisericile astea pe care le-aș închide pe toate...”

Pe un pod de piatră se opriseră privind curgerea leneșă a Dimbovitiei. Eva îl întrebă cu îndrăzneală, cu o curiozitate care nu mai avea nimic copilăros în ea: „Acasă ai pe cineva care te asociază?” Matei se întorsese spre ea și-o măsurase curios înainte și că le oculesc. De fapt ca voia să prelungească plimbarea pentru că mai todeauna Matei, mori de obosală și-o cerea în cele din urmă îngăduința să se întoarcă mai devreme acasă pentru că dîmneașă se scula foarte devreme și avea o mulțime de ședințe. Slăbise mult, îl întrebă dacă e adevărat că suferă de pămîni și el recunoscu deși cel mai mult dintre suferinzi aceștia își ascund cu grijă boala. „De ce nu te îngrijiești?” „Mi-au dat tovarășii niște medicamente”, spunea. „Foarte bine”. „Nu medicamente îți trebuie, îți trebuie să te conștii. Să te odihnești mult, să mergi undeva la munte”. „Ce bine ar fi! Dar treaba cine o face? Ia spune-mi? Ne pretăim să luăm puterea (chipul lui se făcea furios deodată cînd vorbea) și tu te-ai asta? Ce răspundere avem? Nu e timp de odihnă, nu e timp! N-am învățat destul, am stat în beznă ca niște șobolani. Uită-te la oamenii la care umbliam cu lămuriri: Ce ne trebuie nouă carte? Proși am fost, proști o să murim. Sîntem bătrîni. Și dacă sînteți bătrîni? Idiotezați cu alcool, cu minciuni, cu bisericile astea pe care le-aș închide pe toate...”

Desen de MIHU VULCĂNESCU

PROBLEME DE ISTORIE LITERARĂ ÎN LITIGIU

Continuare
Constantin Prisnea

Referindu-se la capitolul criticii în care era cuprins de fapt și cel al istoriei literare, Conferința pe care a scriitorilor — recunoscându-i indiscutabilele succese — a trebuit să poasească și asupra unor ipsisuri cu totul evidente și care, din păcate, persistă încă. Darea de seamă a Comitetului de conducere, prezentată de Mihai Beniuc, a înfățișat curajos câteva dintre acestea și a cerut — după cum se știe — în concluzie, „o extindere a luptei de opinii pe o bază principială” în vederea lămuririi problemelor turburi și a creșterii „nivelului teoretic” al criticii. Dar nu numai numeroase probleme ale acestuia sînt în litigiu, ci și multe altele aparținînd istoriei literare cărora — în cadrul aplicării rodnicului principii al moștenirii literare — i se dă, tot mai frecvent, însemnătatea ce i se cuvine. „Extinderea luptei de opinii” a devenit imperativ necesar și în acest domeniu al istoriei literare în momentul în care șantierul de lucru ale cursurilor, manualelor și tratatului Academiei se dovedesc tot mai active. Monografiile, studiile mai ample cu privire la curentele literare, articolele, cronicile literare, recenziile și notele de tot felul au ridicat — în ultima vreme — numeroase probleme ce se cer dezbătute în interesul înșuși al dezvoltării disciplinei în discuție.

Nu vom redacta aici o tablă de materii, completă și stringent organizată, ci vom enumera numai câteva din problemele cele mai de seamă impuse atât de studiile publicate cit și de comentarea lor în presa noastră literară. Ni se pare astfel, de pildă, că un cuvînt mai apăsător trebuie spus cu privire la accepțiunea adevărată a moștenirii literare înșuși al cărui sens activ, funcțiunea ei instructiv-educativă, pe toate planurile, pe cel artistic, dar și pe cel politic și etic — nu este totdeauna îndejăgă accentuată.

Unele vechi metode reprobabile dănuiesc încă și — printre ele — s-a manifestat, din nou, lipsa de obiectivitate față de unele studii literare. Ca și în cazul unor producții orientate, cititorii dormici de-a fi orientati în spirit marxist-leninist, au mai puțin înțeles alitudinile apologetice față de unele lucrări, de suspiciune față de altele, de comentarii superficiale și echivoce sau de ocoliri intenționate a unor studii ori cum se spune în Darea de seamă: „cărți care solicită discuții sînt lăsate la o parte”.

Surprinde încă, mai departe, tonul sentențios și imperativ cu care sînt prezentate anumite probleme dificile de istorie literară ca, de pildă, caracterizarea unor curente, școli literare sau personalități, suprîmîndu-se — cu temeritate — orice discuții prin afirmații apodictice, după schema: la problema cutare s-a dat soluția X, mai există încă și soluțiile Y și Z, adevărata rezolvare nu e însă decît cea a autorului studiului de față, care nu scoateși totuși necesar să argumenteze. Repare — cu alte cuvinte — vechea critică judecătorească, fără motivare și dezbateri, străvechea critică a lui „magister dixit”.

Constatăm pe țară a ridicat apoi — și cu drept cuvînt — problema accesibilității criticii, dar observația se aplică tot atât de mult și istoriei literare. Nu apar, în unele cercetări, excrescențe de erudiție, nu se învește o strălucită necurmă asupra problemelor secundare, nu se însușie demonstrații greoaie și pedante care uită adesea obiectul în discuție și etalează doar cunoștințele cercetătorului? Să mai adăugăm inaccesibilitatea stilului și utilizarea ambardă a „creațiilor neologice”, a barbarismelor, de fapt, care — silense pe cititor — recurgă mereu la dicționare străine, fără a fi totdeauna lămurit.

Boala descriptivismului n-a fost încă, nici ea, cu totul stîrpită. Se mai întîlnesc studii de istorie literară care dezvoltă pe larg „rezumate” ale scrierilor despre care vorbesc, substituindu-se înșuși autorilor prezenți și neglijînd comentariul propriu ca și judecata critică de caracter cultural sau artistic. Istoria literară nu e însă o disciplină de popularizare și încă uneori — cum se întîmplă de fapt, — a unor valori

Cîteva semnalări

dubioase, ci o știință care pleacă de la fapte spre a le valorifica în raport cu cerințele momentului istoric pe care-l trăiește. Aceste elemente factologice încarcă studiile, iau spațiul necesar obiectivului adevărat care e cercetarea explicativă, și nu așung, în fond, decît pînă în pragul științei care abia de acum încolo urmează să se desfășoare.

Aglomerarea faptelor în domeniul istoriei literare a început să ridice obiectii și în unele cronici și note literare din ultimul timp, fiindcă pare a face școală. Aci trebuie procedat însă totuși, în mod atent. Aprecierea „aglomerare factologică” se potrivește doar atunci cînd faptele ies cu totul din aria cercetării, cînd apar simple asociații întâmplătoare. Uneori însă anume amănunte care par cu totul îndepărtate și fără semnificație, marchează totuși artistic atmosfera epocii și, prin-un abili ocol, sugerează stilul general în care trebuie situat autorul ce urmează a fi caracterizat. Acesta e, de pildă, de numeroase ori cazul excelentelor studii ale acad. G. Călinescu, deși — așa cum s-a mai observat — ne întîmpină adesea și tendința aglomerării nesemnificative. Cînd, în deosebi, istoricul literar e și artist, cultul amănuntului și al concretului îl ispășesc și el e îndemnat să confunde, fără intenție, mijloacele științei cu cele ale artei.

Sociologismul vulgar care — pînă cu totul îngropat în urma maturizării spiritului marxist-leninist al cercetătorilor, n-a dispărut cu totul. El mai persistă în unele manuale din învățămîntul de cultură generală și în unele cursuri universitare. Reparația lui în studiile propriu-zis științifice trebuie, firește, condamnată. Dar, mai ales în ce privește cursurile didactice, se produce ea într-adevăr în toate cazurile în care a rămas depistată sau se exagerază unora, cu intenție? Nu trebuie să uităm că unele cursuri nu urmăresc numai descrierea și explicarea fenomenelor literare, ci și o istorie a situației economice și culturale în genere pe care programele analitice o prevăd explicit, cerințe cărora dăscălii sînt obligați a li se supune. În judecarea unor astfel de cursuri, scopurile lor specifice nu pot fi neglijate spre a nu se ajunge la injustiții flagrante. Ceea ce firește nu tînde să justifice, în nici un chip, vreo formă a sociologismului vulgar.

Printre deficiențele istoriei literare din ultima vreme, trebuie citată și puțină grijă ce se arată unor probleme de seamă ca, de pildă, cele a periodizării. După cîteva studii ample în această direcție, problema a fost abandonată, fiind considerată a unor ca „naivă”, altele ca „inutilă” sau prea complicată spre a mai fi cercetată. În realitate, nu există istorie literară fără periodizare și chiar cei care o ignoră sînt nevoiți totuși s-o aplice, măcar în linii mari și vagi. Mișcarea literară e un proces ce se desfășoară în timp, alături de alte procese sociale și în relațiile cunoscute cu baza, și ca atare marcarea etapelor istorice reale se impune, firește cu elasticitate cerută de natura fenomenului.

O importantă problemă de istorie literară pentru care nu există încă o suficientă preocupare, e și cea a încadrării în literatura universală. După o de mai mult depășită perioadă bîfă, între cele două războaie, în care fiecare scriitor nou descoperit era, de îndată, comparat cu mari figuri ale literaturii universale — a urmat o aplicare mai circumspectă a procedurii, dar totuși — de multe ori — abuzivă. Întîmplătoare apropieri tematice, trăsături artistice secundare, analogii sumare de epocă au determinat asocieri ulterioare în care, de fapt, nimeni nu crede și care au, la bază, un fel de exaltare, cu totul desuetă. Firește, nu intenționăm, nici pe departe, să respingem coordonatele universale ale literaturii noastre, dar ele trebuie precizate, în fiecare caz, cu simțul măsurii și al răspunderii.

Ne vom oprî, în sfîrșit, tot cu titlu ilustrativ, asupra unei ultime probleme. Ne referim anume la înșuși metoda reconsiderării literare a scriitorilor din trecut.

S-a făcut interesanta observație (de către Ov. S. Crohmălniceanu) că unii istorici literari dezvăluie — cu pătrundere — contradicțiile interne ale creației unor scriitori, dar nu le integrează într-o „unitate capabilă să le explice coexistența”. Concepțiile opuse ale autorilor analizați rămîn astfel stinghere, neîncadrate într-o personalitate unitară și deci nu se poate ajunge la o caracterizare a individualității scriitorilor. Criticul dorește subsumarea la unități literare superioare a concepțiilor contradictorii și propune, de pildă, pentru Hașdeu romantismul, pentru Duiliu Zamfirescu clasicismul, pentru Eminescu — se pare —

din nou romantismul —, dar sîntem în drept să ne întrebăm dacă nu ajungem astfel la scheme prea simple care sîrăcesc vîdit complexitatea scriitorilor? Poate fi redus Hașdeu, un cercetător atât de precis și erudit, lucid pînă și în visurile cele mai vagi, numai la formula romantică sau Duiliu Zamfirescu numai la cea clasică, trecîndu-se peste romantismul și parnasismul său? Și mai trebuie adăugată aci încă o observație, individualizarea scriitorilor nu se obține numai prin subsumarea lor unor unități superioare, ci și prin modalitatea proprie a contradicțiilor lor, prin tensiunea lor interioară specifică ce nu se rezolvă totdeauna prin unități. Nu e aceasta o caracteristică a altor scriitori ai romantismului, ai simbolismului, al

curentelor decadente pînă la existențialism, scriitorii în perpetuă căutare de sine fără a se găsi vreodată, sfîșiți de contradicții ireductibile care reflectă epoca și societatea în care au trăit, și care nu i-a ajutat să se închege unitar? Dar, desigur, și această problemă ca toate celelalte pe care le-am enunțat doar aci, merită să fie reluată, analizată amănunțit, exemplificată bogat, iar soluțiile abia schițate, adicite. Articolul de față nu și-a propus, de altfel, decît să semnaleze cîteva probleme centrale, de vie actualitate în domeniul istoriei noastre literare și să le supună discuției cercetătorilor — urmind ca autorul lui să revină asupra fiecărei teme în parte.

AI. DIMA

consecvență artistică

PAUL GEORGEȘCU

Modificările în conștiință trebuiesc pregătite cu deosebită grijă, motivate și argumentate convingător, altfel valoarea întregă a romanului este pusă sub semnul îndoielii. Criticii au fost extrem de severi cu „Terra di Siena” deși acesta era, din multe puncte de vedere, superior romanului anterior al lui Francis Munteanu. E ușor de observat în ultima carte un efort spre concentrare, spre eliminarea digresiunilor, a difuziunilor și efuziunilor sentimentale, a vorbăriei necontrolate. „Terra di Siena” e un roman mult mai sobru, mai concentrat, străbătut de o tensiune reală, cu o epică interesantă, cu un personaj ce se reține. De unde, dar, răzgîndirea criticilor — ce fusese mult mai generoasă cu romanele anterioare, inferioare totuși artistic —? Cred că principala și gravă lipsă a cărții o constituie necorvințatoarea mutație de valori din conștiința eroului.

Toma Voican e ceea ce s-ar putea numi un caracter: el e definit încă de la început, are reacții asemănătoare în situații deosebite, e condus de o pasiune dominantă — pictura. În legătură cu reacțiile sale și cu modalitatea artistică adoptată de scriitor, s-a vorbit, și pe bună dreptate, de proza de comportament și de Hemingway. Aici mi se pare importantă o distincție: în proza comportamentistă scriitorul refuză analiza psihologică. Atenția lui se concentrează pe gesturile și faptele eroului, pe care le descrie cu atenție, rămînd ca cititorul să deducă gândurile și stările psihice ale personajului, din acțiunile acestuia. Prozatorul care adoptă asemenea modalitate pornește deci de la principiul că omul este ceea ce face. Proza comportamentistă a fost asociată, arbitrar, cred, tipologiei lui Hemingway: individual sensibil și pudic ce-și ascunde emoționalitatea printr-o comportare calmă și simlind indiferența, cu ajutorul unei excepționale forțe de inhibiție, și care poartă cu sine povara unei ascunse și covîrsitoare suferințe.

Este perfect adevărat că Hemingway e un exponent ilustru al prozei de comportament dar din modalitate nu decurge cu necesitate această tipologie; cred că oamenii cu reacții foarte deosebite, de pildă cotericii, agitații, ar putea deveni tot atât de bine personaje unei proze de comportament. Fapt e că Francis Munteanu a adoptat procedeul comportamentist și o tipologie foarte asemănătoare cu a lui Hemingway. Aș vedea aici nu numai o influență literară ci și o necesitate interioară a scriitorului. Nu are nici un rost să acclamăm sau să condamnăm alegerea unei modalități sau a alteia, ne interesează însă în ce măsură este ea adecvată temei, dacă ajută la reliefaarea conținutului de idei sau dimpotrivă, îl ascunde.

Judecat după reacțiile sale, Toma Voican pare un indiferent, smuls din apatie de neașteptate violențe, ceea ce indică un emotiv inhibat. Cînd tatăl său, după o lungă absență a fiului, îl poartă să părăsească repede casa fiindcă nu are de unde să hrănească o gură în plus, Toma răspunde plictisit — „Bine tată” și pleacă. Acceptă cu indiferență să facă reclame și etichete la Brăila, acceptă invitațiile la masă ale pătrunului, deși acesta îl enervează, respinge cu indiferență asaltul femeilor, pleacă din camera unde fusese găzduit fiindcă ospitalierul cheiner grec iubea discuțiile în contradictoriu despre Dumnezeu, discuțiile politice îl lasă indiferent ca și cele despre artă, iar izbucnirea războiului mondial i se pare ceva fără importanță. Din totalitatea comportărilor și reacțiilor sale, Toma Voican se conturează astfel și ar fi fost interesant să vedem cum un asemenea personaj traversează o epocă dramatică și în ce măsură realitatea dură influențează asupra caracterului său. Cu o grabă inexplicabilă însă, autorul îl transformă brusc pe Toma într-un activist comunist apoi, cu aceeași

grabă, ne informează că acesta a fost arestat, torturat, executat.

Putea un om cu structura psihică a lui Toma Voican să devină comunist, adică un om cu convingeri ferme, capabil să lupte consecvent și în diverse situații pentru apărarea principiilor sale? Cred că da, fiindcă autorul ni-l prezintă de la început drept o natură cînsită. Dar pentru ca apăsîmismul și indiferența lui să fie înlocuite prin contrariul lor, ar fi fost nevoie de mult mai multe date decît acestea pe care ni le pune la îndemîna autorul, ar fi fost nevoie de o pregătire îndelungată și amănunțită. „Terra di Siena” nu ar putea fi un bildungsroman, fiindcă romanul formației presupune o dispoziție dramatică, un personaj marcat de contradicții, în orice caz unul reformat încă. Or, Toma Voican este de la început un dat, un caracter format, cu un tip de reacții definit. De fapt, tocmai stringența caracterului asigură reușita acestui roman, cit timp autorul își definește eroul în dialogul său cu lumea. În realitate, „Terra di Siena” e romanul unei mutații, al transformării unui caracter în contrariul său, sub presunea vieții. Și tocmai mutația e argumentată artistic. Autorul a adoptat o modalitate literară care îl interzice introspecția, toată povara, deci, cade asupra faptelor.

De ce trebuia să moară Toma? Se poate argumenta că activitatea în condițiile ilegale și în condiții extrem de primejdioase, moartea aceasta este verosimilă, afară de asta viața era neprevăzută ei, scriitorul poate face ce vrea cu personajele sale etc. Dar scriitorul caută prin intermediul unor întîmplări să comunice adevărul, de aceea arta nu este haos și bun plac ci organizare și simetrie artistică. Problema semnificației morții lui Toma s-a impus criticilor mai ales din pricina prologului unde ni se înfățișează concentrat destinul tatălui lui Toma, sculptor ratat. O moarte prematură îl împiedică acum pe fiu să se realizeze ca pictor. A existat desigur o intenție artistică în acest paralelism, numai că prozatorul a uitat-o. Evident, un comunist risca oricînd, sub fascism, să-și piardă viața, dar Toma Voican, ca personaj literar, nu putea să-și piardă oricînd și nici nu era de altfel necesar nici literar, nici caracterologic, ca el să fie ucis. Artistic, e o moarte care nu dovedește nimic.

În realitate, despre ce este vorba? Francis Munteanu este — se știe! — un prozator talentat, care a creat un erou interesant: află într-un dialog semnificativ cu lumea. Acest erou pictor dorește să traverseze o epocă violentă indiferent la orice, impasibil și flegmat dar stăpînirea de sine, în loc să-și facă stăpînului propriu: său destin. Îl lasă descoperit, îl aruncă în jocul întîmplării. Argumentația aceasta a făcut-o bine Crohmălniceanu deci nu e nevoie să revin. Scriitorul a dorit apoi să arate cum presunea realității modifică atât caracterul cit și destinul eroului. Aci ar fi trebuit: însă răbdare și atenție, calitate pe care prozatorul Francis Munteanu nu pare hotărît să le dobîndească. Transformarea unei conștiințe, modificarea unui caracter, li cer romanticilor precizie și seriozitate. Francis Munteanu însă, grăbit, și-a aruncat eroul în acțiune fără să fi pregătît în prealabil, verosimil, modificarea atitudinii sale. El și-a aruncat eroul în fața plutonului de execuție pur și simplu fiindcă nu a mai avut răbdarea artistică necesară de a urmări cum transformarea lui Toma în militant comunist, poate relații și noul mod de viață, au influențat creator asupra artei sale și a întregului său fel de a fi. De asemenea, romanticul nu a mai meditat asupra semnificației: pe care moartea artistică prematură a lui Toma o poate avea în raport cu ansamblul cărții. Un final pripit a zdruncinat întreaga structură a unui roman bun, interesant.

rechi, fi zice „Bidineanu”. Apoi Băluța, Balta, Ozulețul, Cotița și Bugacul. La urmă jocul de minunății Jianul, cu încrucișări de picioare, în față și în spate, încrucișări imbinat în timp și în contrast și care a închis suita încîntînd satul adunat la luteală și îngămădit în spațiul restins al căminului, o parte rămînd bulucită la ușa și geamurile lui.

Sînt patruzeci de dansatori de la patruzecizeci la patruzeci și doi de ani, toți colectivizii. Mi i-a prezentat președintele gospodăriei colective tovarășii Tirocea Dumitru. Doi brigadieri, socolotilor, trei șefi de echipă fac parte dintre dansatorii. Ne-am revăzut peste cîteva zile cu cei din Bugac și la Televiziune.

La Conțești, dincolo de Smîrdioasa, după ce treci podul peste Videia, am văzut într-una din drum minciile din primăvară: echipa de dansuri a colectivității din Brăgădaru. Douăzeci de tineri și tinere au interpretat o suită de dansuri, care a început cu un Briu, a trecut repede la Pandelasa, apoi la o Piteșteancă. Dintr-însa printr-o Bălătească, la Alunaș și la Mocănuță, pentru ca apoi după un Bugac și un Pormbeș să termine cu o Florică.

După amiază am văzut și o parte din programul Conțeștilor: echipa de dansuri de băieți care a executat Călușul, Briul și Tărășule. Apoi taraful celor de la Pietroșani care atunci cînd s-au dat jos de pe scenă pentru a face loc echipei de dansuri au cîntat cu atîta patimă și măiestrie — curgea apa pe dinșii, giră — de parcă voiau să ridice cu melodia lor pe dansatori în aer. Iar dansatorii au jucat cu atîta virtuozitate încît n-am putut decît să strig: „Brava! Parcă unii ar fi făcut conservatorul iar alții nu știu ce școală înaltă de coregrafie.

Duminica următoare am fost poștit la Smîrdioasa, ca să-i văd pe cei din Cervenia și din Găuriciu. M-am dus la Lerești. Acolo am ajuns tîrziu. Spectacolul era pe sfîrșite. Am văzut doar satul în care majoritatea caselor sînt noi, mari, spațioase și cu o arhitectură care reprezintă toate regiunile țării. Oamenii lucrează prin alte părți și fiecare și-a ales tipul de casă care i-a plăcut lui mai mult pe acolo pe unde l-au purtat pașii. Este un sat de o mare frumusețe. Așa am pierdut eu călătoria din Cervenia și din Găuriciu. La sfîrșitul lui marile mă aflam la Filifani. La fața intercomunală de aci s-au prezentat coruri și solisti, echipe de joc și brigăzi artistice de agitație din Stolnici, din Filifani și din Pădureți. După „Republică”, mărețai vatră”, „La Gospodărie”, „Astăzi țara-i un ogor” și „Țara-ntr-o grădină” interpretate de corul celor de la Stolnici, am ascultat cîteva solistii vocali și la sfîrșitul programului lor am văzut o suită de dansuri de patru perechi, după care cinci hăciși colectivizii au jucat „Călușul”. Drept să spun venisem pentru Călușari. Și mai ales pentru cei din Pădureți. Și pe aici pe la Pădureți în 1907 a trecut răzmerița. De aceea oamenii și-au botezat gospodăria colectivă cu numele de „Răzmerița din 1907”. Cei doisprezece dansatori din Pădureți au venit fără prichindelii pe care i-am văzut acum doi ani pe scena mare din Sala Palatului R.P.R. Au venit cu Ștefan Durea, violistul lor din totdeauna. Fănică Durea are 54 ani.

Continuare Mihail Cruceanu

steagurile roșii, purtate sus, cu mîndrie, fluturau peste tot în văzduh, deasupra coloanelor, imprimînd sămănătorii culoarea ei adevărată, revoluționară. Tineri, virilnici, bărbați și femei, umăr la umăr, de mîna în mîna, au început să se organizeze și să simte artistică. Problema semnificației morții lui Toma s-a impus criticilor mai ales din pricina prologului unde ni se înfățișează concentrat destinul tatălui lui Toma, sculptor ratat. O moarte prematură îl împiedică acum pe fiu să se realizeze ca pictor. A existat desigur o intenție artistică în acest paralelism, numai că prozatorul a uitat-o. Evident, un comunist risca oricînd, sub fascism, să-și piardă viața, dar Toma Voican, ca personaj literar, nu putea să-și piardă oricînd și nici nu era de altfel necesar nici literar, nici caracterologic, ca el să fie ucis. Artistic, e o moarte care nu dovedește nimic.

După crearea Partidului Comunist Romin, au urmat, sub conducerea sa, ani de luptă diră, înverșunată, ani de jertfe grele, dar și de victorii din ce în ce mai mari. În tot mai multe țări au apărut partide marxist-leniniste. Pătruns de răspunderea grandioasă lui misiuni istorice, conștient de irezistibilitatea lui forță de clasă careia îi aparține viitorul, clasă care dezrobindu-se pe sine dezrobete întreaga mulțime de oameni ai muncii, proletariatul, în loc să-și facă stăpînului propriu: său destin. Îl lasă descoperit, îl aruncă în jocul întîmplării. Argumentația aceasta a făcut-o bine Crohmălniceanu deci nu e nevoie să revin. Scriitorul a dorit apoi să arate cum presunea realității modifică atât caracterul cit și destinul eroului. Aci ar fi trebuit: însă răbdare și atenție, calitate pe care prozatorul Francis Munteanu nu pare hotărît să le dobîndească. Transformarea unei conștiințe, modificarea unui caracter, li cer romanticilor precizie și seriozitate. Francis Munteanu însă, grăbit, și-a aruncat eroul în acțiune fără să fi pregătît în prealabil, verosimil, modificarea atitudinii sale. El și-a aruncat eroul în fața plutonului de execuție pur și simplu fiindcă nu a mai avut răbdarea artistică necesară de a urmări cum transformarea lui Toma în militant comunist, poate relații și noul mod de viață, au influențat creator asupra artei sale și a întregului său fel de a fi. De asemenea, romanticul nu a mai meditat asupra semnificației: pe care moartea artistică prematură a lui Toma o poate avea în raport cu ansamblul cărții. Un final pripit a zdruncinat întreaga structură a unui roman bun, interesant.

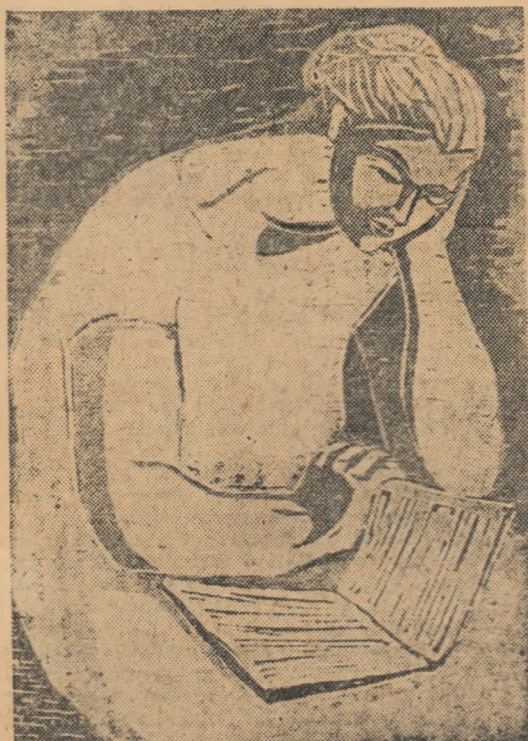
lui Marx și Engels, taberele în luptă sînt aceleași, proletariatul și burghezia — e ultima bătălie de clasă din istoria omenirii —, dar raportul de forțe s-a schimbat radical în favoarea socialismului, iar angajarea luptei a crescut. Puterea monopolistilor nu mai e în stare să impună popoarelor voința ei. În fața monopolistilor se ridică o altă putere, aceea a statelor care s-au desprînt din sistemul economic al capitalismului, dînd naștere puternicului nostru sistem socialist, factor determinant dezvoltării istoriei contemporane.

În bătăliile de clasă pentru apărarea drepturilor muncii, masele muncitore din țările capitaliste înțeleg tot mai mult cum se împletește în permanență elementul economic cu cel politic. Conștiința lor politică tot mai ridicată le indică atîci preciz scopul pe care trebuie să-l urmărească în primul rînd: nimicirea monopolistă a domeniului monopolist, sfîrșirea robiei coloniale, înlăturarea cîlcior militariste, zadărnica pregătirilor de război. Victoriile cu care s-au încheiat, anul acesta, marile greve din lumea capitalistă, demonstrează elocvent contribuția prețioasă a acestor mase la desfășurarea evenimentelor istorice. Însușite de marele exemplu al țării socialiste, luptînd fără prag pentru realizarea unității lor muncitorești, ele urmează tot mai hotărît linia politică a partidelor comuniste și muncitorești. Ne grele uneltiri ale imperialistilor împotriva umanității sînt astfel mereu date în vileag.

În robustețile forțe vîi ale păcii își pun nădejdea toți oamenii muncii de pretutindeni. Întărîrea continuă a forțelor păcii este preocuparea de căpetenie, astăzi, a oricărui militant pentru progres. Mai vigorous ca orînd răsănit în lume chemarea la unitate în luptă a tuturor celor ce muncesc.

O dată cu soarele ce mingie pămîntul trezită la viață de primăvara din jurul nostru, acest 1 Mai 1963 sădește în sufletele a milioane și milioane de oameni încrederea într-un viitor fericit al întregii omeniri, cînd nu vor mai fi războaie.

Această caldă zi de 1 Mai transmite fiecarei inimi splendide lozincă înălțată ca o torță uriașă de furtorii marxismului, lozincă ce luminează calea omenirii: PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VA!

EVA CERBU
Lectură

MARIO DE MICHELI

În arta staliniană a secolului nostru, tema vieții proletarului și țărânului revine foarte adesea. Ea nu dispune de totul nici chiar din creația unor artiști care se află sub influența cu...

Vittorio inconjurat de o mulțime densă. E vorba de o lucrare generală și în problemele determinate pe care le înfruntă. Din mulțime, Guttuso reprezintă numai un grup de chipuri atente, serioase, vesele, preocupate, demne. Dar le înfruntă violând regulile tradiționale ale perspectivei: în primul plan se văd chipuri care prin poziția lor ar trebui să fie în planurile succesive și viceversa. Guttuso a voit să redă senzația de agitație a mulțimii. El a pictat mulțimea așezându-se în mijlocul ei, mișcându-se în sine și deci schimbându-și perspectiva necontenit. S-ar putea spune că a făcut să spuzioneze spațiul obiectiv și spațiul fantastic, spațiul real și spațiul psihologic. Ca rezultat, a realizat un tablou de o excepțională dinamicitate, palpând de viață și în care figura lui Di Vittorio devine aproape raportul unui mănunchi de rațe în mișcare.

veste problemele literare. Literatura italiană are, de asemenea, o deasă populație de personaje muncitorești și țărănești. Si voi menționa nume cunoscute preluându-le de la aceia ai lui Jovine, Vasco Pratolini, Levi, Calvino, Berneri, alături de Rea, La Casa, Sciascia, Volponi, Arpino și alții alții mai tineri. Astăzi nu există scriitor în Italia care să nu simtă în el exigența de a se mășura pe sine și de a înfrunta tema raporturilor între lumea muncii și cea a exploatarii neo-capitaliste. Pentru mulți dintre scriitorii, aceasta e o temă fundamentală: tema centrală a societății de astăzi. Numeroși scriitori italieni își dau seama, unii cu o conștiință mai vie, alții doar în mod intuitiv, că proletarii sînt plămada societății de mine. De aceea în ei trăiește, ori începe să trăiască, chipul omului nou.

„DOREAM DE MULT să lucrez la un film epic monumental” — a declarat regizorul S. Sansonov, care urmează să filmeze „Tragedia optimistă”, evanizând a pieșe, cu același nume a lui V. Visninski. „Am lucrat împreună cu...

Figura proletarului în arta și literatura italiană

În acei timp, mai ales începând cu 1935, opoziția artiștilor la „stalinismul” încercat de fasciști în artă a fost mereu mai energică și mai îndrăznească. Au rămas de-astăzi încă în mintea noastră, în care personajele din popor, muncitorii din Nord și țărânii din Sud apar în primul plan. Ima amănunțită de un laboum al lui Arpino, Sasso, vede pe un fundal de...

De obicei în a perioadă sovietică, artiștii pășeau și alina de a înfrunta cârmă din popor pentru a se fi înțeles pe simț sau în literatură. O înțelegere înțelegere era în această perioadă totuși înfruntat de Guttuso în 1938 și înțelegerea „Pași din Etna” înțelegerea un act scilicet, veșta care se revărsa înăuntru înțelegerea. Guttuso a putut dispărea în revolta populară împotriva politicii lui Mussolini, care împingea Italia la catastrofa războiului. Este un laboum de un apăsător dramatic, pictat în mijlocul celei mai vii ale lui Guttuso.

Ar trebui să citim toate scrierile de artă în scrierile studii pe E. Pirella, T. Pirella, D. Pirella, R. Pirella, P. Pirella, F. Pirella, G. Pirella și alții încă. Si ar trebui să citească încă scrierile de artă și de cultură ale poporului italiană publicată în Sud, condiție de înțelegere de muncitorilor în țara noastră. Pirella, pictorii asistau în se revărsa scrierile în această tematică, dar la un moment dat se revărsa scrierile, pe care îl dispărea foarte adesea cu critica de muncitori, cu satira și cu demascarea.

În orice caz, Guttuso este fără îndoială artistul care în Italia reprezintă în mod cel mai evident pictura care opoziția vază, realitatea, caracterul omului din popor, mai precis al muncitorului. În acest sens, și înțelegerea înțelegerea, scrierile de I. Mai, mă înțeleg înțelegerea de cazul laboum pe care Renato Guttuso l-a scris în Muzeul din Amsterdam în înțelegerea acestui an. Pina e înțelegerea „Miting”. Este vorba de o pictură închinată memoriei lui Giuseppe Di Vittorio, fost mai întâi conducător al Confederației Generale a Muncii în Italia și apoi secretar al Federației Sindicale Mondiale. Guttuso arată pe Di...

Ce-am spus despre pictură, aș putea repeta și în ce pri-

București, 24. IV. 1963

Renato Guttuso: Miting (1953), muzeul lui Giuseppe Di Vittorio (detaliu), pină, expusă la Expoziția de la Stedelijk Museum din Amsterdam.

Scriu aceste rânduri, destinate cititorului român, de care mă simt atât de legat, sub impresia știrii de pe moartea, la vîrsta de 87 de ani, a scriitoarei australiene Mary Gilmore. Nu-mi dau seama cît de cunoscut este acest nume în România; Mary Gilmore a fost însă, fără exagerare, una dintre cele mai de seamă poete de limbă engleză din lume. Dar aceste rânduri nu vor să se refere eît la poeta de mare popularitate, al cărei talent deosebit n-a putut fi contestat nici măcar de adversari, ci la inflcărată luptătoare pentru progres social, într-un mediu indeobște puțin prielnic manifestărilor de larg umanitarism și unde ele sînt apreciate, de cele mai multe ori, ca „originale”, dar aceasta în sensul zelemist al cuvîntului.

FRANK HARDY CUVINTE PENTRU MARY GILMORE CORESPONDENȚĂ DIN SIDNEY

retrasă. În anul următor Mary Gilmore sprijini Congresul păcii care s-a desfășurat la Sidney și protestă în termeni energici cînd guvernul refuză acordarea vizelor de intrare delegațiilor din țările socialiste. Pentru a-și întări protestul își oferi colaborarea ziarului comunist „Tribune”, unde inaugură mult urmărită rubrică intitulată simbolic „Săgeți”. Colaborarea la ziarul comunist a durat pînă la sfîrșitul vieții, în cînda vehemențelor proteste ale „foștilor admiratori” burghezi, care n-au ezitat să profereze amenințări și chiar insulte la adresa scriitoarei. Neputînd-o de ele nici măcar cu prișful morții. De anul 1954 „Grupul scriitorilor...

realiști din Australia” a hotărît să sărbătorească în fiecare an ziua de naștere a venerabilei Mary Gilmore, în cadrul unor adunări publice. Începînd din anul 1956, la inițiativa „Comitetului local din Sidney pentru sărbătorirea zilei de 1 Mai” s-a instituit „Premiul Mary Gilmore” care se acordă anual celei mai valoroase lucrări literare din domeniul poeziei, navelor, romanului sau dramaturgiei. Articolele publicate în presa comunistă de Mary Gilmore reflectau, de ce în ce cu mai multă vigoare și pasiune, admirația autoarei pentru țările socialiste, credința neștirmită în superioritatea comunismului asupra capitalismului. Importanta...

mișcare cu caracter internațional, largă acțiune de masă pentru preîntîmpinarea războiului nuclear s-au bucurat de un sprijin permanent din partea acestei femei cu totul excepționale, care n-a încetat pînă la ultima suflare să îndemne pe oamenii de bună credință din lumea întreagă să lupte pentru acest bun suprem al omenirii — pacea. În versurile sale de o mare frumusețe a tratat aceeași temă — puterea dragostei, așa împotriva războaielor nedrepte, condamnarea acțiunii de exterminare pornită împotriva băștinărilor australieni de către exploataorii. Cea din urmă scriere a poetei a fost hărăzită presei de par-

tid. E un poem încredințat, cu puține zile înaintea morții, tovarășului Bill Wood de la „Tribune”, cu rugămîntea de a fi publicat în primul număr al ziarului, după moartea ei. Poeta spunea: Cînd voi pleca n-aș vrea Cei mari să mă conducă. Nici lei, nici tigrii, nici elefanții Și nici înaltele girafe, Ci numai micile furnici, Poporul cel mărunț Ce zi și noapte cără povertile Și duce omenirea mai departe. Ei doar mi-au fost prietenii în viață. Cînd voi muri doar ei și-or aminti de mine.

Immormintarea Mary-ei Gilmore a luat înfățișarea unei manifestații populare unică în istoria orașului Sidney. Mii de oameni simpli, aceia pe care i-a îndrăgit poeta, au urmat-o în ultimul ei drum. Așa cum a dorit marea scriitoare, „Tribune” a publicat ultimul ei poem însoțit de un cuvînt introductiv al tovarășului Dixon, președintele Partidului Comunist din Australia. Și a fost așa cum a știut ea că va fi: n-au urmat-o pe ultimul ei drum „nici lei, nici tigri”... ci „numai micile furnici, poporul cel mărunț ce zi și noapte cără povertile”.

„BIG SOUR” se numește ultimul roman al lui Kerouac. La o primă vedere cartea este scrisă după aceleași tradiții literare ca și cele anterioare, adică eroul „beatnic” cutreieră țara căutînd să nimerescă la Big-Sour, pe coasta Californiei, mult dorita lui Mecca, unde intenționează să se retragă într-o colibă părăsită. Dar în cele din urmă ajunge la concluzia că „doctrina beatnicilor” este sterpă și nu duce la nimic. Din momentul acesta cartea devine din punct de vedere literar mai puțin conținoasă și subiectiv se încheșă, desfășurarea acțiunii capătă o logică. După părerea ziarului „New York Times”, ultima carte a lui Kerouac prevestește un nou credo al scriitorului.

O înaltă prețuire

Laureii premiului Lenin înconunează și în 1963 creația unor scriitori ale căror opere, pînă la urmă de înalt spirit al responsabilității față de popor, au rămas înțelegerea calității artistice, fapt ce reiese din popularitatea lor în Uniunea Sovietică și în rîndul cititorilor de peste hotare. Eloghiul Aitmatov, Rasul Gamzatov și S. Marsak, laureații anului acesta se înțeleg înțelegerea și-a scris lucrările în limba kirghiză, limbă care pînă la anul Revoluției nu avea încă alfabet propriu. Premiul i-a fost decernat pentru volumul „Povestirile muntilor și stepei”, care cuprinde năvălele „Djamilia”, „Ploșugorul meu cu băsmăluța roșie”, „Ochi de cămilă”, „Primul învațator”. Cititorul român cunoaște unele lucrări ale lui Aitmatov și în special „Djamilia”, care s-a bucurat de unanimă apreciere tocmai datorită realismului ei puternic, farmecului poetic, autenticității și lirismului. Aitmatov se dovedește un bun cunoscător al vieții; eroii săi sînt figuri vii, bine individualizate, tipice pentru o umanitate nouă, care se formează în cadrul unor realități tradiționale multiseculare foarte pronunțate. Aitmatov descrie lumea interioară a acestor oameni, lupta care se dă pentru promovarea noii în societatea sovietică, totul cu o mare sensibilitate, cu o deosebită sinceritate. Într-un stil nervos, modern și într-un limbaj colorat, calități ce l-au impus scrierilor din lumea întreagă. Traducînd „Djamilia” Aragon a înșușit scrierile kirghiz drept „cea mai frumoasă poveste de dragoste din lume”, comparînd-o cu legendarele iubiri dintre Tristan și Izolda, Romeo și Julieta, Daphnis și Cloe. Aitmatov a creat o variată tipologie de oameni ai muncii, cercetorii prin simplitatea și puritatea lor morală, și-a surprins și descris eroii în viața lor de toate zilele, în familie, pe timp, în unități de producție, fără a neglija complexitatea realităților contemporane. Datorită lui, satul kirghiz cu lumea sa plină de farmec, cu Djamilia, Altinai, Cadici, Diușen și ceilalți eroi ai săi, și-a căpătat drept de cetățenie în literatura lumii. La Aitmatov empoanează profundă înțelegere umană a faptului eroic din viața oamenilor simpli, dezvăluirea adevărului vieții, evocarea directă a cotidianului, cadrul în care se desfășoară activitatea săvîrșirii stăpîni ai vieții: lumea muncitorească și modestă a țărilor și oșoarelor. Aitmatov îi iubeste pe oameni, de aceea îi vede frumoși, deși, orășoși, înșușiteții de idealuri nobile. Personajele cele mai iubite ale lui Aitmatov de cititori datorită calităților lor obștești, caracterului cinstit, deschis, optimismului cuceritor. Poetul Rasul Gamzatov, continuator al unei bogate tradiții folclorice și al operei tatălui său, Gamza Tadassa, a fost premiat pentru volumul intitulat „Stele înalte”. Poezia lui Gamzatov cunoaște o largă sferă de inspirație, trece dincolo de culmile muntoase ale Daghestanului, unește înțelepciunea bătrînească — specifică versului oriental — cu un puternic simț al contemporaneității.

Poetul cîntă prietenia dintre popoarele Uniunii Sovietice, frăția și solidaritatea internațională a oamenilor muncii, vitejia soldatului sovietic, biruința al fascismului și eroismul constructorilor comunismului. Gamzatov folosește din plin procedeele specifice versului popular tradițional. În poeziile sale, adesea numai de opt versuri, omorul popular se împletește strîns și armonios cu lirismul kirghiz, cu înfățișarea civică și reflecția profundă. Acestea dau creației sale o deosebită originalitate, un timbru al ei propriu. Caracteristică lirică lui Gamzatov, N. Tihonov spunea: „Așa cum un izvor de munte se prăvălește năvalnic din cîmbra stîncilor transformîndu-se într-un riu larg, majestuos și bogat în ape, tot așa versul lui Gamzatov născut din izvorul creației populare, se transformă într-o forță a cîntului care reflectă sentimentele și aspirațiile omului contemporan”. Creația lui Marsak este binecunoscută cititorilor noștri, mai ales datorită cărților sale pentru copii. Lirica lui Marsak, așa cum o înfățișează „Versurile alese”, premiate acum, ocupă un loc de frunte în poezia sovietică. Ea se remarcă îndeosebi printr-o mare concentrare a ideilor, care ating adeseori laconismul sfîrșitului. Simplității și clarității stilului îi se adaugă o admirabilă frăgezime a stihurilor, o imagistică bogată. Optimiste, versurile lui S. Marsak exprimă credința neclintită a poetului în forțele poporului, bucuria victoriei și sentimentul solidarității umane. Marsak își afirmă talentul mai ales în cărțile pentru copii. Tematica variată, diversitatea genurilor și a stilului, ingeniozitatea și fantezia solidoare fac din cărțile lui opere îndrăgite de micii săi cititori. De pildă, „Călătoria veselă de la A la IA”, (prima și ultima literă a alfabetului rusesc) este un prețios pentru scriitor de a oferi un sir de povestiri miniatrale prin care copiii își înșușesc, cu plăcere, cunoștințele literare din alfabet, noțiuni diverse și iau contact cu un univers larg, nelimitat. Premiile Lenin pentru literatură acordate în acest an evidențiază un fapt bogat în semnificații. Două dintre laureații — Aitmatov și Gamzatov — aparțin unor popoare puțin numeroase, a căror cultură s-a dezvoltat veritabil în urma Revoluției din Octombrie ca urmare a aplicării politicii leniniste în problema națională. Revoluția a destelenit energiile, a demerșit talentele, a făcut ca popoare întregi să se trezească la viață și să-și aducă contribuția la marșul tezurii al culturii sovietice și al celei universale. Distincțiile acordate răspund totodată aprecierilor facute de opinia publică, de masele de cititori, care, pronunțat spre premiare operele acestor scriitori, și-au manifestat preferința pentru lucrări cu un bogat conținut de idei, străbătute de un înalt spirit patriotic, actuale și de o înaltă înaltă artistică.

AI. GIRNEAȚĂ